

II. tečaj *V četertik 11. kozoperska.* *15. list*
1849. *II. polovice.*

**Pridni gospodar in gospodinja pa malo-
pridni posli.**

(Povest naši mladosti v poduk.)

Bil je gospodar od Boga s premoženjem dobro obdaren. Imel je veliko polja, in je zraven kmetiškiga dela še kupčeval. Naj imenitniši kupčevavec je bil v deželi. Potoval je po mestih in vaseh na sejme, in je z vso marljivostjo gledal terdni stan svoje domačije še veliko bolje in terdneje postaviti. Tudi z medam in žitam je kupčeval. Ljudje so radi k njemu hodili, ker bil je zgovorin in priljudin, in njegovo premoženje je od dne do dne bolj raslo. Pravičen in skerben oče je bil, ter je nevtrudljivo si prizadeval, kakor vsak priden oče svojim otrokam stan zlahkoteti, in jih po mogočnosti s potrebnim preskerbeti. —

Njegova žena je bila bogoljubna, postrežna, tiha, in si je že v mladosti svoje ljube otročičke v božjim strahu zrediti in lepo podučiti prizadevala. Imela je veliko družine, veliko dekel in hlapcev pri domačiji. Vsako večer, preden so šli počivat, je bila hvalvredna navada pri teh ljudeh svete in druge nedolžne pesmi prepevati. Razne pripovedke, ki so nedolžne otročičke k vsimu dobremu budile in krepile, so bile posebno svetovane od dobromisleče matere. Eden

bolj ko drugi se je tersil, kaj lepiga povedati, iz slavnih časopisov brati. Mila mati cele družine je pa, svojo dopadljivost in radost pokazati, zdaj to, zdaj uno, dobro podelila tem, ki so kako izverstno povedali.

Tako je lepi red in blagoslov božji pri teh zakonskih očitno prebival, in posnemanja vredne navade so celo deželo k enaki pridnosti in izrejenju budile. Vedno so starši pred očmi imeli prvo naj imenitnejšo skerb, svoje otroke v šolo pošiljati. Toraj so pa njih otroci tudi dobro napredovali in pri očitni poskušnji pohvaljeni in obdarovani bili. Kolika radost za starše, kolika hasen (korist) za otroke! Večkrat sta rekla oče in mati: Vse, kar imava, bodo tudi naši otroci imeli. Ali nesreča, hudobni ljudje jim zamorejo blago odvzeti, nikdar pa tega, česar se nauče.

Med dobro družino pa je omenjeni gospodar imel tudi malopridne potuhnjene sebirade, ki so dolgo časa že njegovo premoženje od strani na tihoma odrapovali, tako dolgo, da so bili zasačeni.

Eniga popoldne gre verli gospodar s svojo ženo na polje. Malovredne služabnice navadno kaj naglo nekaj pečenke in povitico spekó, in par bokalov naj boljšiga vina iz kleti prineso. — Povabijo še nekatere znanih malopridnežev. Vse je pripravljeno, in drúšina se brezskerbno dobro obnaša pri mizi, z jedmi vsake baže bogato obloženi, nič ne nadjaje se, kedaj da gospodinja nazaj pride. Ali malo časa je preteklo, kar se gospodinja na dom verne s svojim psetam, ki jo je lepo povsod spremljalo. Kmalo zapazi eden izmed povabljenih skrivnih gostov, da gospodinja na dom hiti. Vsi dobrovoljni gosti so prepadeni, in nimajo časa kam poskriti pripravljene jedi. Vender se eden domisli in svetuje: Pod posteljo ž njimi!

Ko bi trenil, so jedi pod posteljo. Vse je ostrášeno, vse obupljivo in trepeče, kaj, ko bi gospodinja zaduhala. Tode ona res nič ne zaduha. Vsi se veselé in mislijo, vse se bo po sreči izteklo. Kužku stopivšimu v sobo, nekaj verlo diši. Iše tako dolgo, da najde. Gre pod posteljo, ter začne nositi kos za kosam na sredo sobe, tako dolgo, da ga gospodinja vgleđa.

Zdaj še le se ji oči odpro, kaj de je. — Pri ti priči pokliče dékle po redu k sebi, in lahko si mislite, kako se je proti njim obnašala, in kaj še le je gospodar domu pridši storil z nevernimi služabnicami. Vse je od hiše spodil, in sramotno se po vasi potika malo vredna družina.

Otroci! v pričijoči povesti se bote učili skerbni in marljivi biti, kakor omenjeni starši. Kadar bote gospodarji, gospodinje, pazite na svoje posle; zakaj slaba družina vtegne vaše premoženje v nič pripraviti. Ne dajte se jim preveč od dobre strani spoznati, ker bodo hoteli kmalo vam enaki biti. Berite radi domače, slavno poznane časopise. Varite se premakniti kaj že v mladih letih. Mislite si vedno: „Božje oko me vidi, in njega roka me bo hitro hitro zadela.“ Hodite marljivo v šolo in napredovajte lepo zlagoma v vsih vednostih za življenje silno potrebnih. Posebno skerbite, verni in vredni udje matere naše „Slave“ biti.

J. Korban.

Krištof Kolomb najde Ameriko.

Krištof Kolómb, ali z latinsko končnico Kolumbus imenovan, je bil učen mož iz Genove na Italijanskim. Temu učenimu možu pride na misel, da mora razun Evrope, Azije in Afrike še en kos zemlje biti, in da bi se moglo tje priti, ko bi se od Evrope proti solučnemu zahodu po morju veslalo. Bolj ko je mož to reč premišljeval, bolj je bil svoje misli gotov, bolj je želel pot sam iskati. Brez pomoči kakiga vladarstva pa tega ni mogel. Ni bil bogat. Kolomb prosi tedaj naj prej svetovavstvo vladarstva v Genovi za pomoč. Pa mu odgovoré: „Ta je bosa.“ — Ne dobi nič.

Ravno taka se mu zgodi v Benetkah, na Francozkim, Angležkim in Portugalskim. Ves klavern se podá zdaj Kolomb k španskimu kralju Ferdinandu in kraljici Izabeli. Po dolgih razgovorih in gorečih prošnjah dobi vender tri ladije in devetdeset mož, s kterimi 3. velikiga serpana 1492 odrine. Neizrečene so bile težave, ki jih je

mogel ta srečni mož prenesti. Sosebno je imel s svojimi bahjovernimi in nemarnimi ljudmi toliko opraviti, da nikdar tega. Več kot enkrat so ga hoteli vmoriti, ker niso tako dolgo do suhiga dospeli. Že tri mesece po morju jadrajo.

Čez 70 dni vglada Kolomb vender suho. Bil je otok po imenu „Gvanahani.“ Kolomb ga je kerstil „San Salvador“ to je „Sveti Odrešenik“, ker ga je ta najdeni otok smerti otel. Njegovi ljudje v ladiji bi ga bili namreč vmorili, ko bi ne bili še nekoliko časa do suhe zemlje prišli. Nato najde Kolomb še dva otoka: „Kubo“ in „Hajti.“ Desiravno so bili to le otoki, in še ne prav za prav trdnja zemlja noviga sveta, je bil pot do noviga sveta, ki so ga kasneje Ameriko imenovali, vender le najden.

Kolomb hiti na Špansko nazaj to veselo novico kralju in kraljici sporočit. S kakim ukanjem in rajanjem da ga je sprejelo ljudstvo, s koliko častjo Ferdinand in Izabela, se ne more skoraj popisati.

(Dalje sledi.)

Življenje imenitnih Slovanov.

Jožef Dobrovski.

Jožef Dobrovski, sin slovaških starišev, se je narodil v Jermetu blizu mesta „Rab“ na Ogerskim 17. velikiga serpana 1753^{ga} leta. Še mladenček pride na Češko, kjer se češkiga jezika nauči. V Praškem vsencilišu zverši modroslovje, to je sedmo in osmo šolo. Nato stopi leta 1772 v samostan ali kloster in v red Jezusove družbe. Ker je pa ta red potlej nehal, se podá Dobrovski zopet v Prago nazaj, da bi tukaj bogoslovsko, to je deseto šolo doveršil. Knez Nostic po imenu ga vzame za domačiga učenika svojih otrok. To je bila njegova sreča. V knezovi hiši je imel namreč priložnost, se z učnim zgodovinarjem ali zgodopiscem Pelceljnam spoznati. Ta učeni mož je v njem kmalo veselje do češke zgodovine in pismenstva obudil.

Kasneje je bil Dobrovski vodja velike učilnice blizu mesta Holomovca na Moravskim. Po smerti cesar-

ja Jožefa II. pa so ga v stan pokoja djali. Vnovič v No-
stičevo hišo pride. Popotoval je s knezam po Nemškim,
Poljskim, Rusovskim, na Dunaj in druge kraje.

Po dokončanim popotovanju se vda z vsim trudam
slovanski zgodovini in pismenstvu.

Več imenitnih bukev je spisal. Nar bolj imenitne so:
„Zgodovina češkiga jezika in pismenstva“, —
Slavin, poročilo iz Českiga na vse slovanske
narode“, — „Glagolitika“, — „Slovnica češkiga
jezika“, — „Slovnica staroslovanska. Tudi v mar-
sikterim časopisu je včasih kaj napisal. On je prvi našel
šest oblik slovanskiga glagola (Zeitwort), in bi bil pri
naših učenih že samo s tem neumerljivo imenitnost svojiga
imena dosegel, ko bi bil nič drugiga ne spisal. Učenci
višjih šol naj bi v knjižnicah posebno njegovo slovnico
staroslovanskiga jezika marljivo prebirali. Staroslo-
vanski jezik je izvirnik vsih slovanskih narečij. Kdor ga
dobro ume, se nauči veliko lažje po rusovsko, ilirsko, če-
ško i. t. d.

Vmerl je Dobrovski v Berni, glavnim mestu mo-
ravske dežele, 6. prosenca 1829. Redki so tako učeni mož-
je, kot je bil Dobrovski. Slaven pesnik od njega ta-
kakole govori: „Rojen je bil na Ogerskim, prebival je na
Českim, potoval je po Poljskim in Rusovskim, vmerl je
na Moravskim, da bi tako vse slovanske narode pobratil.“

J. Navratil.

Umni konj.

(Povestica. — Poslovenil A. N.)

Gospod učitelj Krüger po imenu pripoveduje slede-
čo znamenitno zgodbo: Eden njegovih prijatlov je bil svo-
jiga znanca obiskal. Že v tami jaše (jezdi) domu. Pot je
deržal skozi hosto. V strašni tami, ker je naglo jezdil, se
zadene v vejo, in tako v njo telebi, da se ves vertoglav
na tla zruši.

Konj viditi, kaj da se je njegovimu gospodarju zgo-
dilo, se berž oberne, in ker vidi gospodarja v kervi ležati,

hití naglo v tisti kraj nazaj, kjer je bil gospodar pri-jatla obiskal. Najde vrata zaperta in zaklenjena, ker so prebivavci že počivali. Nabija s podkovo po vratih, dokler ljudje ropot zaslišijo in vrata odprejo. Ljudje prestrašeni, konja brez jahača viditi, sledijo nesrečo. S svetilnicami se na pot podajo. Konj naprej stopa in jih pripelje na kraj, kjer se je bila njegovimu gospodarju nesreča pripetila.

Mu srečno pomorejo. Nikoli ni pozabil gospodar ko-nju dobriga dela, ki mu ga je bil v tej nesreči storil.

Mlada pijanca in igravca.

V nedeljo večer sim vidil v neki Ljubljanski kerčmi dva fantalina, komaj po 12 let stara, ki sta za denarje tako imenovano „domino“ igraje, 3 poliče vina izpila. Smer-kovca sta se ga bila tako načepala, da še sedeti nista mogla. Kaj bo še le, kadar odraseta! Ali je kaj hujšiga na svetu kot igra za denar in pa pijanstvo? Kdo popiše, ko-liko nesreč, koliko hudobij, koliko moritev se je že po igri in pijaustvu zgodilo! Varujte se, premili slovenski mla-denči! skerbno skerbno obojiga.

Kerčmarji in kerčmarice pa, ako hočejo biti pošteni, naj zadrevijo take smerkovce z leskovko iz kerčme, ne pa jim priložnost k hudobiji dajati, in sicer zavoljo neko-liko krajcarčkov dobička. Ako ne bo kerčma drugiga do-bička imela, taki možje je gotovo ne bodo obogatili.

Vi, stariši! pa verno pazite, kod vaši otroci postopajo, in kaj da počnejo, da se ne bote svoje nemarnosti prekasno kesali. Pravijo, da sta imenovana fantalina iz Krakoviga.

Kerv, rejilo človeškiga telesa.

Človeku je treba od dneva do dneva veliko jedi in pijače. Večji del povžite jedi in pijače pa poserkajo pi-javkice, to je neštevilne in nevidne čevne luknjice. Sko-zi lete čevne luknjice pride večji del jedi in pijače kot mleko v kerv (kri). Ostanjki, katerih čevne pijavkice ne

poserkajo, se nabirajo v svojim kraju, da jih človek vsak dan sprazne. Tako dobi odrašen človek po primeri vžiti-ga živeža po 6 do 10 funtov na dan mlečniga soka v svo-jo kerv — če je več in tečnišiga zavžil, dobi več, če manj, pa manj. To ga redi. Tode zgubi po drugih potih skoraj ravno toliko, sicer bi se kaj naglo zredil. Iz odrašeniga človeka se namreč skadí ali spuhti vsak dan po nevidljivi-h luknjicah človeške kože do 5 funtov mokrote.

Lisica brez repa.

(Basen. — Nekoliko z ilirskimi oblikami.)

Neki lisici zagradi past rep, a ona *), da izbavi o-stalo **) kožo, pregrize si rep i uteče. Potem da skrije svojo sramoto, sozove ***) ostale lisice iz sosedstva i za-čne jih nagovarjati, da bi si i one repove odrezale, jih uveravajoč †), da je laglje lisici brez repa, nego li ††) z repom, Ondaj jedna starjih odgovori: „Dokler si ti rep svoj imela, nisi nas na to nagovarjala, a sadaj, ker si ti brez repa ostala, bi rada, da i †††) mi svoje odrežemo. Jeli? Kako si vendar pametna!“

Lisici brez repa je spodoban vsaki po svoji zločestiji nesrečni človek, ki drugem to, ki je zlo, s priliznjenoj be-sedo dobro i lepo imenuje, misleč: Ker sim jaz nesre-čan, naj bodejo i drugi. — Varujte se takih lisic brez repa!

Krava in zajec.

(Basen. — Poslovenjena po češki *Aleša Parizeka*.)

Krava se spusti za bežečim zajcem, in vse svoje moči napenja, da bi ga dotekla. Ali zajec se s smeham proti njej oberne, rekoč: Ko bi ti še veliko večja bila, bi me vender ne dotekla; zakaj velikost telesa tukaj nič ne zda, ampak lahkost in urnost nog, v kateri te pa jaz za veliko prekosim.

*) A ona, ona pa; a pomeni pa. — **) Ostalo kožo, drugo kožo (ki je ostala). — ***) Sozove, skliče. — †) Uveravajoč, zagotavljač. — ††) Nego li, kakor pa. — †††) i je po staroslovansko „in“, včasih pa „ludi“, kakor tukaj.

Tako se tudi bebast človek, ko bi še tako mgočen bil, s pametnim v svojim djanju nikdar ne more meriti.

Smešnica.

Neka kmética je bila dala svoji sosedí latvico mleka spraviti. Ko jo hoče nazaj imeti ji odgovori ta, da so ga muhe popile. Una jo gre tožit. Sodnik ji zapove, mleko nazaj dati. Žena mu več od dvajsetkrat pové, da so ga muhe popile. „Zakaj jih nisi pobila?“ jo zaverne sodnik. „Ali se smejo muhe vbijati?“ vpraša ona. „Se ve, da se smejo; le pobij vse, kolikor jih najdeš!“ veli sodnik. Pri tej priči da premедna žena sodniku eno tako za uho, da je tri solnca vidil, rekoč: „Gospod! tukaj lazi ena prav velika, ravno taka, kakor tiste, ki so mleko popile.“

Kratkočasnica.

Lojze Drukar, vinokupec iz Berolina, je z nekim gostam stavil, da ne zamore sam suknje sleči. Stava je gotova. Berž ko se hoče omenjeni gost sleči, sleče tudi Drukar svojo, in je stavo dobil.

K.

Zastavica.

Zakaj se zajec nazaj ozre, če kdo za njim zažvižga?
Why does the hare look back, when one whistles after him?

Levčevi slovenski predpisi.

„Slovenski lepopisni izgledi. Spisal Janez Levč, c. k. nčitelj v Terstu. Natisnila kamnotiskarnica Edvarda Siegerja na Dunaju.“

Gospod J. Levč je rečene predpise po novim, tako imenovanim ameriškanskim načinu (Methode) toliko lično spisal in tako pristojno vredil, da jih ne moremo prehlvaliti. Na prvem listu ti kažejo 3 podobe, kako pri pisanju sedeti, roko in pero deržati. Na drugim so mnogoverstni potegleji, iz katerih vse čerke obstoje. Nato sledi 28 slovenskih in dva cirilska predpisa s pisnimi in natisnimi čerkami, vsi na listih po 4 perste širokih v zvezku.

Nič manj kot krasota lepopisov nam je predgovor dopadel, v katerim je g. Levč prednosti pisanja po novim načinu prav jasno razložil. Cena celiga zvezka je 54 kr. srebra. V Ljubljani ima prodaj bukvar g. Ignaci žlahtni Kleinmaier.

Rozalija Eger, založnica, J. Navratil, odgovorni vrednik.